

AUSZTRIAI EGYVELEG. Osztárak szomszédainkkal kötött kulturális szerződéseinkben bizonyos rádiós műsorok cseréje is szerepel, és ennek eredményeképpen (tudomásom szerint, először) némi áttekintést kaptunk hangjáték-irodalmukról. Természetesen nem tudjuk elbírálni: reprezentatív válogatást adtak-e nekünk vagy sem. A hallottak viszont nagyjából igazolják a nagykövetségi sajtófogadáson elhangzott megállapítást, hogy Ausztriában a rádiódarabok népszerűsége erősen csökkent, hallgatósági indexük körülbelül olyan mérvű közönségfogyatkozást jelez, mint nálunk a magyar filmek látogatottságáé. Az előadó múlt időben fogalmazott ugyan — mert változást is jelzett —, de az itteni bemutatók alkalmasint még a „volt”-ot tükrözték, s nem a legfrissebb (állítólagos) fellendülést. Ugyanis mind a három — teljesen eltérő okokból — kielégítetlenül hagy, akár egy szélesebb hallgatóság táborába képelem magam, akár a nehezebb fajsúlyú műveket kedvelők közé.

Richard Goll és Alfred Treiber dokumentumjátéka (*Méreg a tengerben*), mely egy 1974-es esemény körül nyomozgat — két hajó összeütközése következtében 900 hordó tetraetil sülyedt a fenékre az otrantói szorosban —, messze elmarad az itthoni produktumok átlagos színvonalától. Mert nem tudja megragadni a témáját (következésképp elmélyíteni sem); csak *fölvázolja* a veszélyhelyzetet, *kutatógatja* a felelősöket, de kellő felkészültség és gondolati vezérrel hiány ennél többre nem jut, még az — igen bőbeszédűen kifejtett — álláspontok ütköztetési lehetőségét sem veszi észre.

A RÁDIÓ MELLETT

Okosan vezetett riport helyett a terméketlen tanácstalanság kérdőjelét rajzolja fel.

Michael Scharang hangjátéka (*Merénylet*) egyéb vonatkozásban problematikus; maga a mű tisztán tolmácsolja — és eredeti módon cselekményesíti — azt az igazságot, hogy a terrorizmus provokációit nyögő világunkban a kapitalista hatalom jól meghatározott céljai érdekében növeli a pánikot, a bizonytalanságot, a maga eszközeivel igyekszik „továbbtermelni” az elkecseregetett számát, tovább élezni a helyzetet, hogy utat teremtsen a jobboldali parancsuralomnak. Félő azonban, hogy a jelenlegi közhangulatban, némelyek — esetleg sokan — úgy értelmezik a darabban szereplő, ártatlanul gyanúsított, majd tartóztatott szerencsétlen snapszli-zók későbbi reagálását, mint *bizonyos* terrorizmus *magyarozatát*, netán igazolását; s nem a végigkövethető *folyamatra* figyelnek: a terrorizmus üldözése ürügyén törvényesített, szándékos túlkapásokra, az apparátus „bosszújára”, mely áldozatai vérével (és elkecseregetett cselekvésük közvéleményvisszhangjával, sajtóbeli manipulálásával) táplálja mind a nihilizmust, mind a lincshangulatot — s vele a rendőrállam esélyeit, a valódi baloldal elleni uszítást megkönnyítve.

Bizonyos szorongatott helyzetben olyan tömegpszichikai légkör alakulhat így ki, amelyben könnyen félreérthetők az e témába

vágó, komplikáltabb fogalmazások, árnyalások, és Scharang darabjának bemutatása — most és ezért — talán nem a legszerencsésebb pillanatban történt. E fenntartásunktól eltekintve, merész kompozíciója, mely rövidke jelenetek egymásra vágásával, a minél több hang megszólaltatásával (esetleg csak egy-egy félmondat erejéig), a maga lüktető staccatójában, a kétoldalú megfélemlítés láncreakcióját dinamikus és nyugtalanító egységbe foglalja, elismerést érdemel, ám, nézetünk szerint Magos György rendező — aki technikai vonatkozásban jelesül szolgálta a darabot — tévesen osztotta ki a csekély számú hosszabb szerep némelyikét.

Végül: Peter Handke filozófiai költeménye (nevezhetem annak?), a *Kaspar* olyan mű, amit elsősorban olvasva lehet megérteni és értékékké hasznosítani. A visszatérő: „olyan szeretnék lenni, amilyen volt már valaki más”, melyhez kapcsolódhatnak a főhős panaszos jaj-tételei az *emberréválás* akarságáról és ennek áráról: *egyéniiségének* elvesztéséről — érthetetlenül túlbecsüli (akár a legintelligensebb) hallgató auditív képességeit is: egyszerűen képtelenség a gondolatiság ilyen tálalását *hallásban* asszimilálni. Sőt egyfajta monotonia benyomását kelti (tévesen), még akkor is, ha a darabról netán elolvastuk a kitűnő fordító, *Eörsi István* előzetes — és részletes — fejtegetését.

Mindent mérlegre téve, az a két

feljuttat adta meg e szemle értékét, amelyekről hajdani bemutatásuk idején már beszámoltunk, az *Ember becsövagy nélkül* (szintén az elszemélytelenedés elleni küzdelemről) és *A pályáor*, mely Szabó Gyula egyik legemlékezetesebb rádiós alakítását örzi.

NYILTAN, EGY „SZEMÉRMES” TÉMARÓL. A fiatal riportert, Juszt László nevét már megjegyezhetjük magunknak akkor, amikor az „ötödik sebesség” egyik adásában a periférikusnak látszó, iskolán belüli, két pedagógus közti belvillongást a társadalmi érvény szintjére emelte, lényegre tapintó tisztánlátással. Mégis meglepő volt az a minden bizalmaskodást elvető, a megfelelő hangot mindig eltaláló magabiztosság, amivel *A szerelem betegsége* című műsort vezette és felépítette. Kár volt ezt a példásan informáló, igen tanulságos riporttázt a hármas adóra „számúzni”! A legszélesebb nyilvánosságot *kellott* volna biztosítani a számára. Nemcsak a nemi betegségek elleni védekezés megkönnyítése, a felvilágosítási kötelességünk miatt, hanem azért is, mert egy egész kérdéskomplexumnak a morális s társadalmi háttérrel is törődtek, például a titkos prostitúció, a homoszexualitás, a nemiség szabadsága stb., összképe hiteles volt, a következtetései pedig helytállóak, etikailag is magas fokúak.

A közérdekű (s korántsem „tabu”) témát persze el lehetett volna rontani, ha olyasvalaki tudósít róla, aki szándékosan sokkolni akar vele, ízetlenül, élvezettel turkál az intimitásokban. Szerencsére a téma felelős, okos feldolgozóra talált.

Hegedüs Tibor